

Θεοδωράκης • Βαρλάμης

ΤΕΧΝΗ & ΑΓΟΡΑ

ΒΕΡΟΙΑ 2020

Η Μακεδονία τιμά στη Βέροια
τον Μίκη Θεοδωράκη

ΤΕΧΝΗ & ΑΓΟΡΑ
Θεοδωράκης & Βαρλάμης

Ανοιχτή έκθεση ζωγραφικής

υπό την αιγίδα

του Υπουργείου ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ και
του Υπουργείου ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ (τ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ)

Οργάνωση:

ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ & ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
με την υποστήριξη του ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΗΜΑΘΙΑΣ.

Σχεδιασμός & Επιμέλεια:

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΒΕΓΙΝΑΣ
& ARTMUSEUM WALDVIERTEL ΑΥΣΤΡΙΑΣ.

Εκδότης: "ΤΕΧΝ'ΑΣΜΑΤΑ"

ΒΕΡΟΙΑ 2020

ΒΕΡΟΙΑ, Όμορφη Πόλη!

ΤΕΧΝΗ & ΑΓΟΡΑ

ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Η Μακεδονία
τιμά στην Βέροια τον Μίκη Θεοδωράκη
με το έργο του Μάκη Βαρλάμη

Ο Μίκης Θεοδωράκης με τον Μάκη Βαρλάμη στο σπίτι του στην Αθήνα. 2011.

Ένα όμορφο και ενδιαφέρον πείραμα εξελίσσεται στην αγορά μιας ιστορικής ελληνικής πόλης, της Βέροιας και μπορεί να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση για όλες τις πόλεις, εντός κι εκτός των συνόρων της πατρίδας μας.

Οι συνεργάτες του αείμνηστου Έλληνα καλλιτέχνη της διασποράς Ευθύμιου Βαρλάμη ανέλαβαν την πρωτοβουλία να οργανώσουν μια πρωτότυπη δράση στην αγορά της Βέροιας, της πόλης τους και να παρουσιάσουν μια εναλλακτική εικαστική έκθεση στις προθήκες των καταστημάτων του εμπορικού κέντρου με τίτλο «Τέχνη και Αγορά» και περιεχόμενο το πολύμορφο έργο του Βαρλάμη για τον Μίκη Θεοδωράκη.

Η πρωτότυπη αυτή δράση φέρνει την μεγάλη τέχνη κοντά στο μέσο πολίτη ενθαρρύνοντας το ενδιαφέρον για τον πολιτισμό και συμβάλλοντας στην αύξηση της κίνησης – πάντοτε με όλες τις απαραίτητες προφυλάξεις - στην αγορά.

Η ιδέα βρήκε συμπαραστάτες τους καταστηματάρχες και τον Εμπορικό Σύλλογο της πόλης, τον Υφυπουργό Μακεδονίας-Θράκης, τον Δήμαρχο και το Επιμελητήριο και από κοινού αποφάσισαν να την πραγματοποιήσουν το

μήνα Νοέμβριο.

Με ζωγραφική, κατασκευές και γλυπτά, μουσική, χορωδίες, προβολές και εκδηλώσεις λόγου θέλουν να τιμήσουν τον μεγάλο Έλληνα πατριώτη και μουσικοσυνθέτη Μίκη Θεοδωράκη και ταυτόχρονα να κάνουν ελκυστική την αγορά της Βέροιας.

Ως Υπουργός Ανάπτυξης & Επενδύσεων θεωρώ εξαιρετικά ευρηματικό τον συνδυασμό Τέχνης και Αγοράς και εύχομαι τα αποτελέσματά του να ξεπεράσουν ακόμη και τις πλέον αισιόδοξες εκτιμήσεις σ' αυτήν την ομολογουμένως δύσκολη για όλους συγκυρία.

Αυτονόητα η εκδήλωση τίθεται υπό την αιγίδα του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

Εύχομαι ολόθερμα κάθε επιτυχία και είτε η πρωτοβουλία σας να βρει μιμητές.

Άδωνις Γεωργιάδης
Υπουργός Ανάπτυξης & Επενδύσεων

Κάθε πρωτότυπη ιδέα χρειάζεται ενθάρρυνση για να γίνει πράξη και υποστήριξη στη φάση της υλοποίησης. Στο Υπουργείο Εσωτερικών (Τομέας Μακεδονίας και Θράκης) πιστεύουμε στην παραπάνω αρχή, γι' αυτό θέσαμε υπό την αιγίδα μας και "αγκαλιάσαμε" εξ αρχής την πολύμορφη έκθεση τέχνης που εμπνεύστηκε και διοργανώνει ο εμπορικός κόσμος της Βέροιας προκειμένου να τιμήσει με έναν ξεχωριστό τρόπο τον παγκόσμιο Έλληνα της δημιουργίας, τον άνθρωπο σύμβολο της ελευθερίας, τον σπουδαίο Μίκη Θεοδωράκη.

Για έναν μήνα η πόλη της Βέροιας μετατρέπεται σε μια ανοιχτή-δημόσια έκθεση τέχνης, αναδεικνύοντας το ξεχωριστό αποτύπωμα που άφησε ο εμβληματικός μουσικοσυνθέτης στη διεθνή μουσική δημιουργία και την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου μας, όπως αυτό αποκαλύπτεται εικαστικά μέσα από τους πίνακες του καλού του φίλου και αείμνηστου Βεροιώτη, διεθνούς φήμης αρχιτέκτονα και ζωγράφου Μάκη Βαρλάμη.

Περισσότεροι από 200 καταστηματαρχες της Βέροιας φιλοξενούν στις βιτρίνες των καταστημάτων τους τουλάχιστον 250 έργα της συλλογής Βαρλάμη αφιερωμένα στον Μίκη Θεοδωράκη, προσφέροντας στους πολίτες της Ημαθίας τη μοναδική ευκαιρία να συνδυάσουν μια βόλτα στα καταστήματα με ένα σπάνιο πολιτιστικό γεγονός που καλύπτει έκταση 10 στρεμμάτων.

Μέσα από τη συγκεκριμένη εμπνευσμένη πρωτοβουλία αναδεικνύεται η δυναμική σχέση που διέπει την τέχνη με την αγορά. Παράλληλα, όμως, πρόκειται για έναν "ύμνο" σε έναν ακούραστο υπηρέτη της τέχνης, ο οποίος έδωσε το "είναι" του για την Ελλάδα. Γιατί ο Μίκης Θεοδωράκης εξύμνησε την πατρίδα μας αποτελώντας άξιο πρεσβευτή της ελληνικής τέχνης ως έκφραση δημιουργίας. Και τώρα, μαζί με τον Ευθύμιο Βαρλάμη, μας διδάσκει ότι ζωγραφική και μουσική αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Οι ήχοι γίνονται χρώματα και τα χρώματα ήχοι, αποδεικνύοντας στην πράξη ότι μουσική και ζωγραφική αποτελούν σύνθεση, η μια σε καμβά και η άλλη σε παρτιτούρα.

Αυτή η ιδιαίτερα γόνιμη και δημιουργική καλλιτεχνική συνάντηση μας υπενθυμίζει ότι η τέχνη δεν είναι μάρκετινγκ, είναι ψυχή. Και όπου υπάρχει ψυχή φωλιάζει η αγάπη. Σε κάθε περίπτωση πρόκειται για μια δράση την οποία θα χαρακτήριζα δίχως δισταγμό "ευχάριστη έκπληξη", η οποία προβάλλει πανελλήνια τη Βέροια αφυπνίζοντας τις δημιουργικές δυνάμεις της πόλης, φέρνοντας ταυτόχρονα ζωντανία και προοπτική στον εμπορικό της κόσμο.

Είμαι σίγουρος πως θα απολαύσετε την εμπειρία και δια μέσου της "ζωντανής" έκθεσης ζωγραφικής η όμορφη και ξεχωριστή πόλη της Βέροιας στέλνει σε όλη την Ελλάδα το μήνυμα της δημιουργικότητας και της συλλογικής δράσης για το κοινό καλό.

Θεόδωρος Γ. Καράογλου
Υφυπουργός Εσωτερικών (Μακεδονίας και Θράκης)

Ο Δήμος της Βέροιας στην προσπάθειά του να δημιουργήσει ένα θετικό και αισιόδοξο κλίμα στην πόλη και με σκοπό να τονώσει την τοπική αγορά, αποφάσισε σε συνεργασία με τον Εμπορικό Σύλλογο της πόλης και το Πειραματικό Εργαστήριο Βεργίνας, να οργανώσει ένα πολύμορφο πολιτιστικό πρόγραμμα με επίκεντρο το καλλιτεχνικό έργο του αείμνηστου συμπολίτη μας ζωγράφου και αρχιτέκτονα Μάκη Βαρλάμη που είναι αφιερωμένο στον κορυφαίο Έλληνα μουσικοσυνθέτη και πατριώτη Μίκη Θεοδωράκη.

Ο διεθνούς φήμης Βεροιώτης δημιουργός παρουσιάζει με έναν ιδιαίτερο τρόπο μέσα από πίνακες, κείμενα και εικονοποίηση της μουσικής, τη ζωή και το έργο του Μίκη Θεοδωράκη για να τιμήσει τον μεγάλο Έλληνα μουσικοσυνθέτη και προσωπικό του φίλο.

Η σχέση και η φιλία τους που λειτούργησε ως έμπνευση για τη δημιουργία αυτού του έργου, απευθύνεται σε όλους τους ανθρώπους που αισθάνονται και σέβονται τη ζωή. Είναι μια τέχνη που υποστηρίζει την ελπίδα των απλών ανθρώπων και αντιστέκεται στην υποβίβαση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

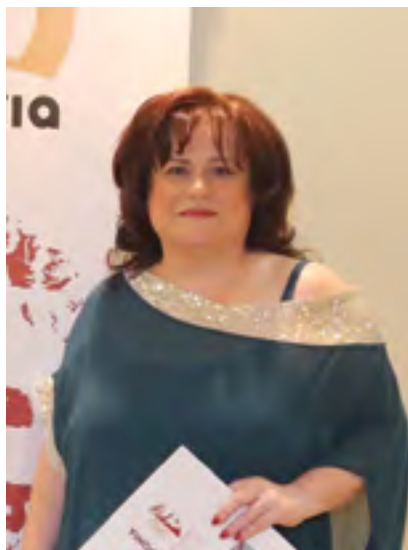
Οι δυσκολίες της πανδημίας γίναν αφορμή να αξιοποιηθεί και μια παλαιότερη ιδέα του αείμνηστου Ευθύμη Βαρλάμη για μια έκθεση που θα είναι μοιρασμένη στις βιτρίνες των καταστημάτων στο εμπορικό κέντρο της πόλης. Η πρωτότυπη αυτή πρόταση κέρδισε αμέσως υποστηρικτές ανάμεσα στους δημότες, στους φορείς και τις αρχές της πόλης και εμπλουτίζεται και με καινούργιες ιδέες που θα προσφέρουν χρώμα και ζωντάνια στην αγορά της πόλης, θα αφυπνίσουν τις δημιουργικές ανησυχίες της τοπικής κοινωνίας και θα προβάλουν τη Βέροια και την αγορά της.

Εύχομαι να το επιτρέψουν οι συνθήκες και η δράση αυτή που την ονομάσαμε «Βέροια, Όμορφη Πόλη!» να υλοποιηθεί με τον καλύτερο τρόπο για να αναδείξει την πόλη μας και τον πολιτιστικό της πλούτο.

Κωνσταντίνος Βοργιαζίδης
Δήμαρχος Βέροιας

Ο Εμπορικός σύλλογος Βέροιας μαζί με το δήμο της πόλης και τους τοπικούς φορείς αντιδράει με την μεγάλη αυτή εκδήλωση στις δυσκολίες που φέρνει η πανδημία αλλά και η οικονομική κρίση.

Τιμώντας τον μεγάλο μας μουσικό συνθέτη Μίκη Θεοδωράκη με το έργο του αείμνηστου Βαρλάμη, θέλουμε να δείξουμε ότι ο πολιτισμός και η αγορά έχουν πολλά κοινά. Η ιδέα να παρουσιασθούν τα έργα του Βαρλάμη μέσα από τις βιτρίνες των καταστημάτων, είναι και πρωτότυπη αλλά και ουσιαστική. Φέρνει ένα πνεύμα αισιοδοξίας που σήμερα είναι αναγκαίο όσο ίσως ποτέ. Κυρίως να νοιώσουμε όλοι μαζί ότι υπάρχουν οι τρόποι να αντιδρούμε στις δυσκολίες που παρουσιάζονται. Άλλωστε και οι δύο αυτοί μεγάλοι καλλιτέχνες με το καλλιτεχνικό τους έργο αυτό υποστηρίζουν.

Η τοπική αγορά δέχθηκε με ενθουσιασμό και «αγκάλιασε» την ιδέα. Μία ιδέα που πιστεύουμε ότι θα αποτελέσει παράδειγμα και για άλλες πόλεις για να στείλουμε όλοι μαζί ένα θετικό και ελπιδοφόρο μήνυμα σαν κοινωνία.

Ευχαριστώ όλους τους συμμετέχοντες για την ωραία συνεργασία.

Αθηνά Πλιάτσικα-Τσιπουρίδου
Πρόεδρος Εμπορικού Συλλόγου Βέροιας

Κύριον
Μίκη Θεοδωράκη
Αθήνα

Βεργίνα 16 Ιουλίου 2020

Αγαπητέ κύριε Μίκη,

Ελπίζουμε και ευχόμαστε να είστε καλά.

Η πανδημία δημιούργησε καινούργιες δυσκολίες και αβεβαιότητες αλλά και καινούργιες προκλήσεις.

Εμείς έχουμε υποχρέωση να συνεχίσουμε αυτό που κάναμε και με την τέχνη να συμπαρασταθούμε στους ανθρώπους μας.

Η ιδέα ήταν του Μάκη και πιστεύουμε ότι έφτασε ο κατάλληλος χρόνος για την υλοποίησή της.

Η συλλογή του Βαρλάμη για τον Μίκη Θεοδωράκη, αλλά και μια πληθώρα παράπλευρων εκδηλώσεων, παρουσιάζεται στην πόλη της Βέροιας:

ΒΕΡΟΙΑ... Όμορφη Πόλη! – Η ΒΕΡΟΙΑ ΤΙΜΑΕΙ ΤΟΝ ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ ΜΕ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΜΑΚΗ ΒΑΡΛΑΜΗ.

Η πρωτοτυπία του εγχειρήματος έγκειται στο γεγονός ότι τα έργα δεν θα τοποθετηθούν σε κάποιο μουσείο, ή πινακοθήκη αλλά μέσα στην αγορά της πόλης, στις βιτρίνες των καταστημάτων. Ο Εμπορικός Σύλλογος της πόλης είναι ενθουσιασμένος με την ιδέα, αλλά και ο δήμαρχος και όλοι οι φορείς της πόλης. Παράλληλα με τα έργα, σε όλη την πόλη θα ακούγεται η μουσική σας από πολλές ηχητικές πηγές (η μουσική που εσείς έχετε επιλέξει). ΜΙΑ ΠΟΛΗ – ΜΙΑ ΜΟΥΣΙΚΗ. Ταυτόχρονα και αυθόρμητα σε γωνιές μέσα στην αγορά, μια χορωδία θα τραγουδάει ένα τραγούδι σας, σε ένα άλλο σημείο μια κοπέλα θα απαγγέλει ένα ποίημά σας και σε ένα άλλο σημείο η μπάντα της πόλης θα παίζει στο ρυθμό της μουσικής σας. Στην πλατεία του Δημαρχείου υπαίθρια σε μία γιγαντοοθόνη θα μπορεί να δει κανείς το βίντεο που δημιούργησε ο Βαρλάμης για τη συμφωνία σας Κατά Σαδδουκαίων, αλλά και την μεταξύ σας συζήτηση στο σπίτι σας κάτω από την Ακρόπολη.

Είναι μία πολύ πρωτότυπη παρουσίαση που πιστεύουμε ότι θα συγκινούσε τον Μάκη και ελπίζουμε και εσάς. Χρειαζόμαστε την «ευλογία» σας και εάν μπορείτε και κάποιο χαιρετισμό σας.

Την όλη παρουσίαση, Θεού θέλοντος και κορωνοϊού επιτρέποντος, την προγραμματίζουμε για τον επόμενο Νοέμβριο.

Η δική σας θετική ανταπόκριση θα έδινε φτερά στα πόδια μας και δύναμη στην ψυχή μας...!

Με τους θερμούς χαιρετισμούς μας

Για το Πειραματικό Εργαστήρι Βεργίνας

Παύλος Τροχόπουλος

Αγαπητέ Παύλο,

Πήρα ένα γράμμα σου από το “αύριο”.

Το όραμά σας είναι πολύ τολμηρό γιατί γίνεται για πρώτη φορά στη σύγχρονη εποχή.

Όχι μόνο δεν υπάρχει η διαίρεση ανάμεσα στο έντεχνο και το λαϊκό αλλά στην καθημερινότητα της πράξης ανεβάζετε τον απλό άνθρωπο του μόχθου στο ύψος του καλλιεργημένου. Ρίχνετε κυριολεκτικά την Τέχνη στο μέσον της Αγοράς. Κάτι που μόνο οι Αθηναίοι της εποχής του Περικλέους το έκαναν.

Αλλά αυτό ήταν θεμέλιο του πολιτισμού τους. Φαντάζεσαι τον απλό πολίτη να κρίνει έναν Αισχύλο;

Όμως τότε δεν υπήρχε το μικρόβιο του ταξικού μίσους που κόβει κάθετα την κοινωνία και όλες τις πνευματικές - καλλιτεχνικές της λειτουργίες.

Εσείς καταργείτε τους «ναούς» της ελίτ και τοποθετείτε την Τέχνη στο μέσον του λαού. Δηλαδή σπάτε τα φράγματα σε επίπεδο μιας πόλης.

Αυτή η προοπτική γεννά μέσα μου μιαν αγωνία ως προς την δεκτικότητα των κατοίκων της Βέροιας στο τολμηρό σας πείραμα.

Το μόνο που μπορώ να κάνω καθηλωμένος όπως είμαι, είναι να προσεύχομαι για την επιτυχία του τολμηρού σας πειράματος.

Όπως ίσως γνωρίζετε, σε όλη τη ζωή μου προσπάθησα να πετύχω την ενότητα του έντεχνου με το λαϊκό και νομίζω ότι πέτυχα να γεννηθεί ένα καινούριο μουσικό έργο. Πολλοί άξιοι συνάδελφοι ακολούθησαν αυτή την ιδέα, σε βαθμό που μπορούμε να πούμε ότι πετύχαμε την Αναγέννηση του Ελληνικού Τραγουδιού.

Εάν είχα ακόμα μια ζωή, είμαι βέβαιος ότι θα προλάβαινα να δω να πετυχαίνουμε και την Αναγέννηση του λαού στηριγμένοι στο δόγμα που είναι και η πηγή της ζωής “Θέση - Αντίθεση = Σύνθεση” δηλαδή Αναγέννηση.

Σήμερα το Χάος που ζούμε οφείλεται στην κακή διαχείριση αυτού του διαλεκτικού δόγματος των Αντιθέτων τόσο στο μέσον ενός λαού όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Σε χαιρετώ

Με αγάπη

Μίκης

28 Αυγούστου 2020

Η πρώτη συνάντηση με τον Μίκη

Πολύ νωρίς, απ' την πρώτη συνάντησή μου με τον Μίκη Θεοδωράκη, ένα τιτάνα της εποχής μας, έναν απ' τους τελευταίους μεγάλους Ευρωπαίους, ήξερα ότι είναι συγγενής μου, μια συγγενής ψυχή κι ο αντικειμενικός μου απολογισμός κατέληγε σε μια υποκειμενική ομολογία που την όριζε η φιλία, η αγάπη και η ωκεάνια μουσική του.

Δε χρειάζεται κανείς να σπουδάσει στο Παρίσι μουσική για να νοιώσει τον Θεοδωράκη. Όταν ξεπέρασα τα μουσικολογικά λόγια σχόλια, κατάλαβα ότι ήταν άνθρωπος δικός μας και μου μιλούσε ανοιχτά στην ψυχή μου.

Βέβαια λυπάμαι γιατί μόλις το 2009 άρχισα να ανακαλύπτω το ασύλληπτο συμφωνικό έργο του Θεοδωράκη, τη σφαιρική τέχνη του, το δημοκρατικό του ένστικτο, την αυθεντικότητά του, την ευαισθησία και τη φιλία, την τεράστια μόρφωσή του, τα ανοιχτά ενδιαφέροντά του, την ανιδιοτελή προθυμία του να συνεργαστεί με μένα το νεώτερο, τη γλώσσα του, τις αμέτρητες ιστορίες του, την Κρήτη του, την Ακρόπολή του.

Είναι υποχρέωσή μου να σκύβω το κεφάλι με σεβασμό για τη ζωή και το έργο του σαν ένα μικρό δείγμα της φιλίας μου, του θαυμασμού μου, της αγάπης μου. Ο Θεοδωράκης είναι ο “γέροντάς” μου στην τέχνη, οδηγός και δάσκαλος για το ζωντανό, για το περιεκτικό όλων, για την ελληνική πνευματική αρχή της ελευθερίας, της ειρήνης και της αγάπης.

Ε. Βαρλάμης: «ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΙ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ»

ΜΟΥΣΙΚΗ & ΣΥΜΠΑΝΤΙΚΗ ΑΡΜΟΝΙΑ

Η Συμπαντική Αρμονία ξεπήδησε μέσα από το Συμπαντικό Χάος. Στη Μουσική Χάος σημαίνει Κρότος, Έκρηξη, Βρυχηθμός, Δυσαρμονία. Σημαίνει Τρόμος. Ο ηχητικός Τρόμος είναι που γεννά τον Ρυθμό. Και ο Ρυθμός είναι που οδηγεί στο Μέλος. Κρότος, Τρόμος, Ρυθμός και Μέλος μετουσιώνονται σε Πάθος. Το Πάθος γεννά το Φως, το Χρώμα, τη Ζωή και το Θάνατο. Ο Θάνατος δεν είναι το Μηδέν αλλά η αρχή ενός νέου κύκλου που ξεκινά από τον ηχητικό Τρόμο.

Γιατί το Πάθος είναι ήχος. Το Φως και το Χρώμα είναι Ήχος. Η Ζωή είναι Ήχος, που ο Θάνατος έρχεται να μετατρέψει σε ηχητικό Τρόμο. Σε ένα νέο ξεκίνημα. Ένα νέο κύκλο που επαναλαμβάνεται εις το διηνεκές. Αιώνιως! Η Μουσική των Σφαιρών, δηλαδή ο Κρότος των Ουρανίων Σωμάτων με τα ηχητικά κύματα που εκπέμπουν και που συγκρούονται μεταξύ τους, εξασφαλίζουν την κοσμική ισορροπία. Την Συμπαντική Αρμονία! Ο Πυθαγόρας πρώτος είπε ότι η Ουσία του Σύμπαντος είναι Μουσική...

Με τη σκέψη μου στη μεγάλη ιδέα που μ' έχει και μένα συναρπάσει...

Επιστολή του Μίκη Θεοδωράκη στον Μάκη Βαρλάμη,

11 Μαρτίου 2012

Πρώτα απ' όλα είναι δική μου η προσωπική απόφαση να κάνω και να παρουσιάσω αυτά τα έργα, γιατί έτσι το έφερε η ζωή, να ζήσω και να πλησιάσω ένα μεγάλο δημιουργό, που πάντοτε με μαγνήτιζε το έργο του, η πίστη του στην Ελλάδα και στην ομορφιά.

Μπορεί κανείς να ρουφήξει ωκεανούς και θάλασσες; Μπορεί κανείς να συλλάβει το ασύλληπτο σύμπαν; Τους ωκεανούς των μουσικών του ήχων;

Από την πρώτη στιγμή ένοιωθα ότι καταγινόμουν μ' ένα δύσκολο θέμα, να ιχνογραφήσω μια ζωή ενός σύγχρονου μου, ενός που με συναισθηματικό δεσμό ξεπερνάει τα γνωστά πρότυπα.

Πολύ νωρίς, απ' την πρώτη συνάντηση, ήξερα ότι είναι συγγενής μου, μια συγγενής ψυχή κι ο αντικειμενικός μου απολογισμός κατάληγε σε μια υποκειμενική ομολογία που την όριζε η φιλία, η αγάπη και η ωκεάνια μουσική του. Δε χρειάζεται κανείς να σπουδάσει στο Παρίσι μουσική για να νοιώσει το Θεοδωράκη. Όταν ξεπέρασα τα μουσικολογικά λόγια σχόλια, κατάλαβα ότι ήταν άνθρωπος δικός μας και μου μιλούσε ανοιχτά στην ψυχή μου.

Ε Βαρλάμης:

Από την εισαγωγή στο λεύκωμά του για τον Μίκη Θεοδωράκη

Η συμπαντική ουσία του Μίκη Θεοδωράκη

... Ο Θεοδωράκης κάνει το μεγάλο άλμα. Μπαίνει μέσα σ' ένα χώρο δίχως χωρικά όρια. Ένα χώρο μιας απελευθερωμένης μουσικής, μακριά απ' την τύχη και την πράξη των ανθρώπων. Μπαίνει σ' ένα τεκτονημένο χώρο δίχως αρχή και δίχως τέλος. Αυτά, μόνο ο νους και η ψυχή μπορούν να τα προσπεράσουν κι αναφέρομαι βέβαια στο "Νου" του Παρμενίδη, που μπορούσε να φέρει κίνηση και αλλαγές σ' αυτό το σύμπαν.

... Ο Θεοδωράκης έκανε μια μεγάλη υπέρβαση γιατί ξέφυγε απ' αυτόν τον κόσμο στον αέναο κόσμο των ιδεών, απ' τον οποίο αντλεί την έμπνευσή του και τη νέα δραματουργία...

Ε. Βαρλάμης: «ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΙ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ»

Ο Θεοδωράκης ανήκει στους σπάνιους δημιουργούς που ανακάλυψαν την αλχημεία του όλου, μια ολότητα, μια ολική ενέργεια που διαπερνά τα σύμπαντα και είναι σε θέση να σχηματίσει αστέρια και γαλαξίες. Μια ενέργεια που προκαλεί την αμοιβαία επίδραση ανάμεσα στη θάλασσα της σκοτεινής ενέργειας από τις μαύρες τρύπες και στη θεϊκή σπίθα που δημιουργεί την παλλόμενη ζωή. Αυτό είναι το θαύμα της θεϊκής δημιουργίας, της συμφωνικής δημιουργίας.

Ε. Βαρλάμης: «ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΙ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ»

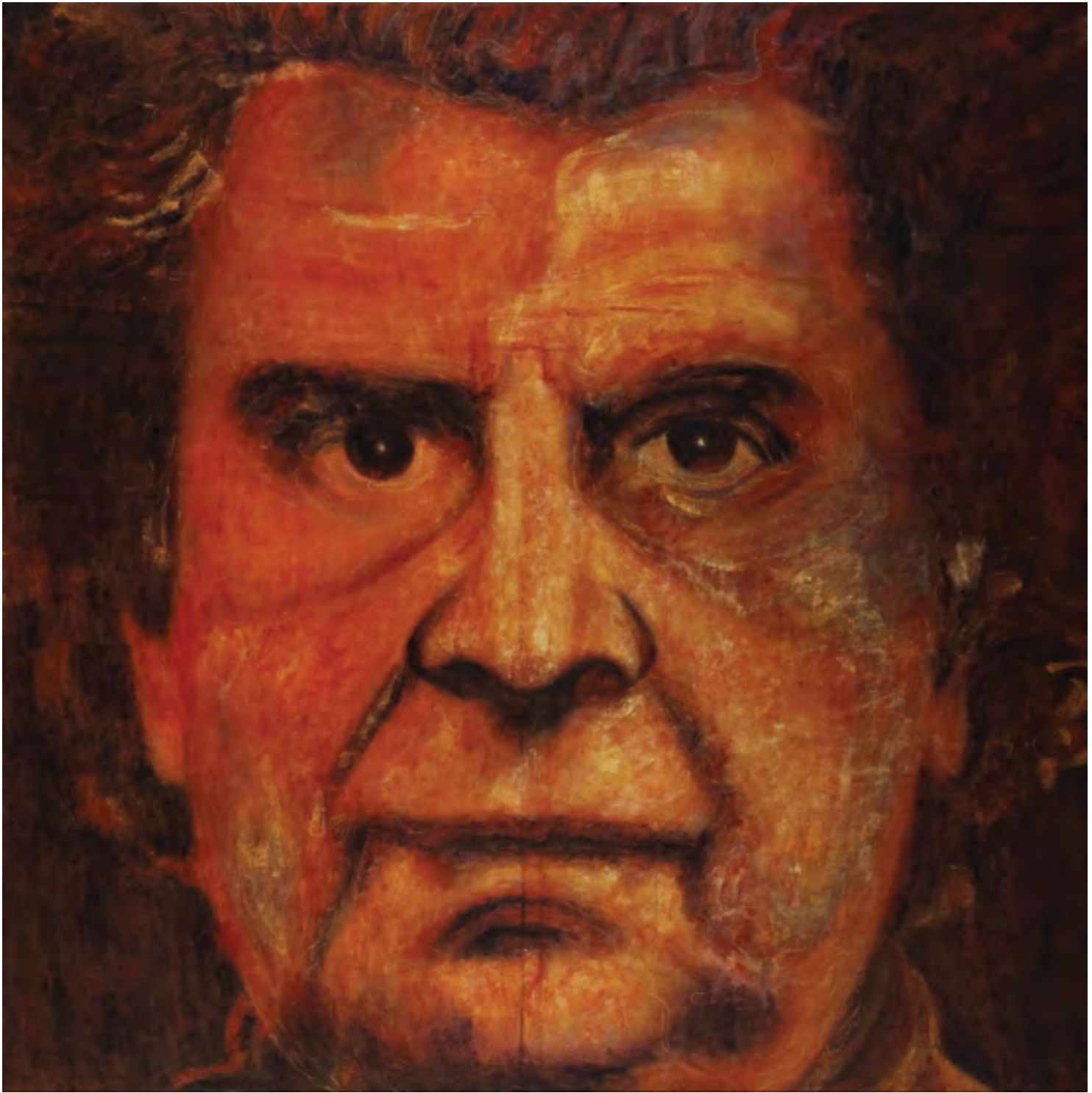

Τέχνη σημαίνει ελευθερία. Και γι' αυτό απευθύνεται σε ελεύθερους. Ο καλλιτέχνης που έχει συνείδηση της φύσης του έργου του, εάν θέλει το έργο του να έχει σωστούς και ολοκληρωμένους αποδέκτες, θα πρέπει να συμβάλλει να γίνουν ελεύθεροι, να είναι ελεύθεροι, γιατί μόνο έτσι ολοκληρώνεται η προσπάθειά του.

Μίκης Θεοδωράκης

“Πού να βρω την ψυχή μου... - Τέχνη και Πολιτισμός”

Προσωπικά από μικρό παιδί έζησα μέσα στα αρχαία κείμενα, στα δημοτικά τραγούδια και τις βυζαντινές μελωδίες. Και νομίζω ότι και στην συμπεριφορά μου και στα συναισθήματά μου και στην μουσική μου και στα έργα μου και στις προθέσεις μου είμαι Έλληνας. Και το απέδειξα με το τελευταίο μου κύτταρο, με τον πόνο που δέχτηκα, με τις δοκιμασίες, τις επιλογές, με τις ιδέες, με το έργο και με την μουσική μου. Και είμαι περήφανος γι αυτό.

Πολλοί με ρωτάνε αν έχω συνείδηση της σημασίας που είχε το έργο μου για την ελληνική μουσική γενικότερα. Βεβαίως και το βλέπω και είμαι ευτυχής γι αυτό. Όμως εγώ κρίνω από αυτά που θα μπορούσα να κάνω και δεν έκανα. Από αυτά που έπρεπε να γίνουν και δεν έγιναν...

Μίκης Θεοδωράκης (Γιώργος Αρχιμανδρίτης): “Η Ζωή μου”

Είναι καιρός πια να ενηλικιωθούμε και να ωριμάσουμε, για να σώσουμε όχι μόνο τον άνθρωπο αλλά και τον πλανήτη Γη, που τόσο μεγαλόψυχα μας φιλοξενεί. Γιατί σύμφωνα με την λογική του χρόνου, που θα πρέπει να προσμετράται σε μεγέθη αιώνων, η στάση μας απέναντι στην ουσιαστική ύπαρξη της ζωής, είναι ως τώρα παιδαριώδης. Ας καταλάβουμε καλά ότι ο άνθρωπος είναι ενιαίος, και ότι η δωρεά της ζωής που είναι ίδια για όλους, τον προορίζει να γευτεί με όλους τους πόρους του σώματος, του πνεύματος και της ψυχής του την απόλυτη ευδαιμονία που μπορεί να του εξασφαλίσει η ειρηνική συνύπαρξη με τους άλλους και με την φύση, που θα του επιτρέψουν να αναπτύξει στο έπακρο τις δημιουργικές του δυνάμεις. Τόσο στην σφαίρα του υλικού, όσο και του πνευματικού κόσμου.

Είμαι βέβαιος ότι εάν η Ευρώπη επιλέξει αυτό τον δρόμο, είναι ικανή να μεταβάλλει την σημερινή Κόλαση σε Παράδεισο.

Μίκης Θεοδωράκης: “Μονόλογοι στο Λυκαυγές”

Εγώ είμαι άνθρωπος της αγάπης. Έζησα την ζωή μου, έζησα το καθήκον μου. Είχα θέσει ορισμένα «πρέπει». Αυτό ίσως για πολλούς να ήταν λάθος, αλλά τέτοια ήταν η αγωγή που πήρα από τους γονείς μου. Διότι και οι γονείς μου είχαν τέτοια αγωγή. Πίστευαν ότι ο άνθρωπος έχει καθήκοντα απέναντι στους άλλους και ότι έτσι μόνο η ζωή του γίνεται πιο αληθινή. Αυτό το χρέος ήταν για μένα η ουσία της ζωής μου. Αισθανόμουν χαρά για αυτό το πράγμα. Δεν το έκανα ενάντια στην θέλησή μου. Και ο χαρακτήρας μου διαμορφώθηκε σύμφωνα με αυτό. Έμαθα να λυτρώνομαι όταν κάνω το χρέος μου. Ότι έκανα δεν το έκανα για μένα. Είχα περάσει από το «εγώ» στο «εμείς» από πολύ μικρός.

Για μένα πρότυπο ήταν ο πατέρας μου που δεκαέξι χρονών πήγε και πολέμησε για την πατρίδα και τραυματίστηκε στο Μπιζάνι έξω από τα Γιάννενα. Αυτό με διαμόρφωσε και με απομάκρυνε από όλους τους άλλους, διότι για μένα το χρέος ήταν απόλυτο. Χωρίς συμβιβασμό. Πολλές φορές έβρισκα μία παρέα που θεωρούσα ότι θα με ακολουθήσει στο δρόμο του χρέους, αλλά ερχόταν η στιγμή που έμενα πάλι μόνος. Το χρέος ήταν λιγότερο σημαντικό γι αυτούς από ότι για μένα. Και πάλι βαδίζω μόνος και πάλι άλλη παρέα ακολουθεί τον βηματισμό μου και πάλι να μένω μόνος. Αυτό γινόταν συνεχώς στην ζωή μου και γίνεται ακόμα. Είμαι μόνος, γιατί έχω την ιδιορρυθμία να είμαι απόλυτος στις επιλογές μου και να προσπαθώ να δω εάν υπάρχουν άνθρωποι σαν και εμένα, να τους βρίσκω και μετά να τους χάνω.

Μίκης Θεοδωράκης (Γιώργος Αρχιμανδρίτης): “Η Ζωή μου”

Ο Μίκης Θεοδωράκης με τον Μάκη Βαρλάμη στην Αθήνα. 2012.

Ένα ταξίδι περιπέτειας με τον Μάκη και τον Μίκη

...Μέσα στην ιερουργία της Αγάπης ο άνθρωπος κατά χάριν μελιζείται και δεν διαιρείται, εσθίεται και ουδέποτε δαπανάται. Έχει γίνει κατά χάριν Χριστός και έτσι η ζωή του τρέφει και ποτίζει τον αδερφό. Δηλαδή τρέφει και αυξάνει την ίδια του την ύπαρξη...

γέροντας Βασίλειος Γοντικάκης

Η ιστορία ξεκίνησε με τον Απόστολο Παύλο και την παρουσίαση των εικαστικών έργων του Βαρλάμπ σε ένα κεντρικό δρόμο της αγοράς της Βέροιας, στις βιτρίνες των καταστημάτων της οδού Μεγάλου Αλεξάνδρου. Ήταν μετά την καραντίνα του covid-19 τον Ιούνιο και η υποδοχή από τους πολίτες, αλλά και τους καταστηματάρχες, ήταν πολύ θετική.

Ο Απόστολος Παύλος, αυτός ο βράχος της Πίστης και της Επιμονής, μας άνοιξε το δρόμο. Να δείξουμε στους ανθρώπους της πόλης μας, αλλά και στις τοπικές αρχές την αξία που έχει η τέχνη στην λειτουργία και εξέλιξη μιας πόλης.

Χρειάζεται να πιστεύεις και να επιμένεις. Να μην το βάζεις κάτω. Να κρατάς πάντα ζωντανή την «κίνηση». Το παράδειγμά μας είναι ο Βαρλάμπς, το ίδιο βέβαια και μετά που γνωρίσαμε τον Θεοδωράκη. Το χαρακτηριστικό τους ήταν αυτή η αέναη «κίνηση». «...πάντα θα πρέπει να φεύγεις, πάντα να κυλάς, σαν το νερό του ποταμού, με την σκέψη στην θάλασσα...» λέει ο Μίκης στους “Δρόμους του Αρχάγγελου”.

Την εικαστική συλλογή του Βαρλάμπ για τον Θεοδωράκη την είχαμε από καιρό στην σκέψη μας. Μιλήσαμε γι’ αυτό το θέμα πρώτη φορά στον Υπουργό Μακεδονίας και Θράκης τον κύριο Καραογλου, ο οποίος κατάλαβε αμέσως τη σημασία και την αξία του έργου, μιλήσαμε και με τον δήμαρχο της Αθήνας, τον κύριο Μπακογιάννη, αλλά η πανδημία δεν άφηνε πολλά περιθώρια για σχεδιασμούς.

Ο Βαρλάμπς με την ιδέα της παρουσίασης των έργων της συλλογής στις βιτρίνες των καταστημάτων, ήθελε να δείξει τη δυνατή και πολύμορφη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην Τέχνη και την Αγορά. Ο δάσκαλός μας πάντα ευχαριστιόταν όταν κατάφερνε να βρει καινούργιες ιδέες με τις οποίες η τέχνη του έμπαινε στην Αγορά. Όπως μας έλεγε χαρακτηριστικά η Αγορά είναι η Δημοκρατία. Δημιουργείς ένα προϊόν και το δημοσιεύεις για να το αποκτήσουν και άλλοι άνθρωποι. Ήταν γι αυτόν μία μόνιμη πρόκληση. Και πάντα

με γνώμονα τις αξίες του: το προϊόν να μιλάει στην ψυχή, να έχει ποιότητα, να φέρνει συνειδητοποίηση και.. να είναι φθινό, να μην αποκλείει κανένα άνθρωπο.

Η σχέση του με τον Θεοδωράκη ήταν από παλιά. Η φιλία τους αναθερμάνθηκε το 2011 όταν είχε την ιδέα να δημιουργήσει μια μεγάλη εικαστική συλλογή με θέμα τον Έλληνα μουσικό. Οι μεγάλες εικαστικές συλλογές ήταν το χαρακτηριστικό του Βαρλάμη ως ζωγράφου. Κάθε συλλογή γι' αυτόν ήταν μια μεγάλη περιπέτεια - και για όλους εμάς βέβαια που τον ακολουθούσαμε - με απόλυτο τρόπο και εξαντλητικό, αλλά ταυτόχρονα και συναρπαστικό.

Έτσι έγινε και με τη συλλογή για τον Θεοδωράκη. Για δύο χρόνια ζούσαμε με τη μουσική του. Στις συναντήσεις τους, που γινόταν στην Αθήνα στο σπίτι του κάτω από την Ακρόπολη, είχαμε την τύχη να συνοδεύουμε τον Βαρλάμη. Είχαν τελετουργικό χαρακτήρα. Μπορούσες να βιώσεις τον Ελληνισμό σε αυτές τις συναντήσεις, ένα μυστήριο, κάτι ίσως αντίστοιχο με το βίωμα των Ελευσίνιων Μυστηρίων, έβγαινες “μεταμορφωμένος”.

Ο Βαρλάμης είχε σεβασμό απέναντι στον Θεοδωράκη. Τον θεωρούσε δάσκαλο. Με αυτό τον τρόπο ξεπεράστηκαν τυχόν προσωπικά θέματα και δημιουργήθηκε μια δυνατή πνευματική φιλία που απέδωσε πολλούς καρπούς. Ο Θεοδωράκης όπως πάντα γενναιόδωρος, άνοιξε στον Βαρλάμη τα μυστικά της τέχνης του και αυτός καθότι “μαέστρος” τα αξιοποίησε.

Πέρα από τη μεγαλειώδη εικαστική συλλογή, ο Βαρλάμης δημιούργησε μια σειρά από βίντεο (τις Συμφωνίες αρ.3 και αρ.7) όπου συνδύαζε την κλασική μουσική του Θεοδωράκη με δικές του εικόνες. Το αποτέλεσμα ήταν συγκλονιστικό. Ο Θεοδωράκης αντέδρασε άμεσα στην πρωτότυπη αυτή ιδέα και το τελικό αποτέλεσμα ήταν η εικονοποίηση της σύγχρονης μουσικής τραγωδίας “Κατά Σαδδουκαίων”.

Όταν έφυγε απρόσμενα απ' τη ζωή ο Βαρλάμης, τον Δεκέμβριο του 2016, ο Θεοδωράκης στεναχωρήθηκε και μας δέχθηκε στο σπίτι του στην Αθήνα παρότι δεν ήταν καλά στην υγεία του, περισσότερο για να μας συμπαρασταθεί. Και συνεχίζει και σήμερα να μας στηρίζει, γιατί ο κύριος Μίκης, πέρα από μεγάλος μουσικός, ποιητής, συγγραφέας και πολιτικός, είναι ένας άνθρωπος που έχει καλοσύνη και σεβασμό προς τον άλλο.

Ο Βαρλάμης στα πολλά χρόνια της μαθητείας μας κοντά του μας έμαθε να οργανώνουμε καλλιτεχνικά γεγονότα. Η μάθηση ήταν πάντα βιωματική. Δεν υπήρχε ωράριο, ούτε διαλλείματα, ήταν μια πολύ πειθαρχημένη και αυστηρή διδασκαλία, μέσα απ' την οποία μάθαινες τα προσωπικά σου όρια, μάθαινες ποιος πραγματικά είσαι, καθάριζες από ψευδαισθήσεις και υποκειμενικές αξιολογήσεις και εφόσον το ήθελες, μπορούσες να ανέβεις σε όλα τα επίπεδα. Μαθητέψαμε κοντά του τριάντα πέντε ολόκληρα χρόνια.

Κάπως έτσι λοιπόν ξεκινήσαμε με τη συλλογή Θεοδωράκη, αυτή την φορά όμως χωρίς

τον δάσκαλό μας, στην Βέροια.

Οι συνθήκες κάθε άλλο παρά «ιδανικές»! Εκεί που νομίζαμε ότι υποχωρεί η οικονομική κρίση, εμφανίζεται ο covid-19 και ξανά η ίδια απογοήτευση, άσχετα εάν αυτή τη φορά το θέμα αφορούσε ολόκληρο τον κόσμο. Όμως τώρα υπήρχε ακόμα μεγαλύτερη ανάγκη η Τέχνη, να στηρίξει, να συμπαρασταθεί στην αγορά, στην κοινωνία, στους συνανθρώπους μας. Υπήρχε δηλαδή η αναγκαιότητα. Οι ιδέες, τα έργα του Βαρλάμη πάντα απαντούσαν σε αναγκαιότητες, γι' αυτό και είχαν επιτυχία. Έτσι και τώρα.

Ούτε και εμείς μπορούμε να εξηγήσουμε τη ροή των γεγονότων. Όλοι φιλικά προσκείμενοι και πρόθυμοι.

«Το πρόβλημα είναι να βρει κανείς την νευραλγική εκείνη τοποθέτηση που τα πάντα αξιοποιούνται μόνα τους. Τα πάντα κινούνται λειτουργικά. Είναι φίλα, βοηθούν, συνεργάζονται μεταξύ τους και εργάζονται για τον ένα σκοπό» λέει ο γέροντας Βασίλειος Γοντικάκης, και αυτό ακριβώς ζήσαμε με τους παράγοντες της πόλης και τον Υπουργό Μακεδονίας και Θράκης.

Στις 24 Αυγούστου σε σύσκεψη που συγκάλεσε ο υπουργός κύριος Θεόδωρος Καράογλου στο Επιμελητήριο Ημαθίας με όλους τους τοπικούς φορείς, αποφασίστηκε να προχωρήσουμε.

Ορίσαμε ημέρα της συνέντευξης τύπου την 1η Οκτωβρίου και έναρξη της έκθεσης την 1η Νοεμβρίου.

Μέχρι τότε, μελέτη, συγκέντρωση και προετοιμασία. Η ζωή του Θεοδωράκη, ο αγώνας του για την τέχνη και την πατρίδα. Στους περιπάτους μας από την Βεργίνα στα Παλατίσια, κάτω από το θερινό ανάκτορο του Αλέξανδρου, έπρεπε να θυμηθούμε όλες τις ιδέες του Βαρλάμη, όλα αυτά που μας είπε για τον Μίκη. Ο διάλογος σε τέτοιες περιπτώσεις είναι απαραίτητος.

Έτσι επαναφέραμε στην επιφάνεια τις ιδέες του Μάκη με τα γλυπτά και τις εγκαταστάσεις:

Ο ΠΥΡΓΟΣ που σχεδίασε ο Βαρλάμης για τον Θεοδωράκη από την συλλογή ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ. Ο Πύργος, σύμβολο της δύναμης, της εξουσίας, αλλά και το καταφύγιο των αδύνατων, των κατατρεγμένων. Με τη συλλογή του αυτή, η οποία παρουσιάστηκε στο Λονδίνο στη Μόσχα και στην Ελλάδα στο Μουσείο Μπενάκη το 2005, ο Βαρλάμης, ανακηρύχθηκε επίτιμο μέλος της Ακαδημίας Καλών τεχνών της Μόσχας σε μια μεγαλειώδη παρουσίαση το 2010.

ΤΟ ΞΥΛΙΝΟ ΑΛΟΓΟ. Η σχέση του Θεοδωράκη με τους μυθικούς Κένταυρους. Ο μύθος στη ζωή του Έλληνα μουσικού. Διαβάζοντας κανείς τον τέταρτο τόμο της αυτοβιογραφίας του (ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ) μπορεί να νοιώσει το μεγαλείο του Θεοδωράκη και να εξηγήσει πολλές από τις πράξεις του στην πολυτάραχη ζωή του. Όπως περιγράφει με αποπληστική ειλικρίνεια όταν ήταν νέος είχε ουρά αλόγου (περίπου εικοσιπέντε εκατοστά...!). Γι' αυτό και ο Βαρλάμης έκανε σ' ένα έργο τον Θεοδωράκη να συνομιλεί με ένα άλογο.

Έπρεπε όμως να βρούμε τη δομή της έκθεσης. Το κέντρο. Το σημείο αναφοράς. Μετά από πολλές συζητήσεις καταλήξαμε ότι αυτό πρέπει να είναι η ΣΧΕΣΗ ΦΙΛΙΑΣ του Μάκη και του Μίκη. Η ΣΧΕΣΗ – Η ΦΙΛΙΑ! Αυτό είναι που έφερε τους καρπούς της δημιουργίας.

Αυτό είναι που ζήσαμε κι εμείς τα σαράντα περίπου χρόνια με τον δάσκαλό μας τον Μάκη Βαρλάμη. Γι' αυτόν η Φιλία ήταν ταμπού. Ποτέ δεν εγκατέλειψε κανένα φίλο. Ήταν πάντα εκεί, Βράχος. Το ίδιο και ο Θεοδωράκης. Στην πολυτάραχη ζωή του τον εγκατέλειψαν πολλοί, αυτός όμως κανέναν. Δυο Βράχοι λοιπόν!

Ο καλύτερος τρόπος να αναπαραστήσουμε την φιλία αυτή ήταν ένα γλυπτό, μια εγκατάσταση του Μάκη από τη δεκαετία του 1970: FACE TO FACE. Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ. Συμβολίζει την “άμεση επικοινωνία” των δύο δημιουργών, την τελετουργική συνάντησή τους. Το Πρότυπο για κάθε άνθρωπο, για κάθε σχέση. Το έργο στημένο μέσα στον πεζόδρομο καλεί τον καθένα να βιώσει μια συνάντηση...!

Οι αδερφοί Μειμαρίδη, ο Γιώργος και ο Στέλιος, προσφέρθηκαν να κατασκευάσουν τις δύο καρέκλες/γλυπτά και ο τεχνίτης τους ο Παναγιώτης, έκανε την κατασκευή. Ήταν η πρώτη υλοποίηση του έργου αυτού του Βαρλάμη, στην Ελλάδα.

Δεν μπορούσαμε όμως να παραβλέψουμε την ΣΥΜΠΑΝΤΙΚΗ ΑΡΜΟΝΙΑ του Μίκη:

«...Έτσι οδηγήθηκα στο να ακούω είτε να νομίζω ότι ακούω, όπως ο Πυθαγόρας την μουσική των πλανητών και των ουράνιων σφαιρών, για να καταλήξω στην διατύπωση της θεωρίας μου για την Συμπαντική Αρμονία, η οποία όμως στην ουσία επαναλάμβανε όσα είχαν αποκαλύψει οι Πυθαγόρειοι πριν από 2.500 χρόνια...» λέει ο Θεοδωράκης στην ομιλία του στο Πανεπιστήμιο Κρήτης το 2007.

Σχεδιάσαμε μια τρίπλευρη μεταλλική κατασκευή για να τοποθετήσουμε στη μια πλευρά τον Μουσικό Γαλαξία του Θεοδωράκη όπως τον σχεδίασε ο ίδιος, στη δεύτερη πλευρά τον πίνακα του Βαρλάμη που τον παρουσιάζει να αιωρείται στο Σύμπαν και στην τρίτη τον χάρτη του εμπορικού κέντρου της Βέροιας τον οποίο σχεδίασε ο Νάσος Βλάχος και τον τοποθετήσαμε μέσα στον έναστρο ουρανό.

Ο Θεοδωράκης ασφάλισε τον εαυτό του από νεαρός ακόμα, εξασφαλίζοντας την παράλληλη ζωή σε ένα παράλληλο σύμπαν που δημιούργησε ο ίδιος, να μπορεί να αντέχει όλες αυτές τις κακοτοπιές που πέρασε. Αυτό το σύμπαν μοιάζει να ήταν το καταφύγιό του, η μουσική του, ο μυστηριακός κόσμος του, η Ελλάδα του. Γράφει χαρακτηριστικά στον τρίτο τόμο στους “Δρόμους του Αρχάγγελου”: Το Όλον ήταν η Μουσική. Ο Νόμος που με ενώνει με την Αρμονία είναι η Μουσική. Εάν δεν είχα γίνει ένα με τον Νόμο, θα είχα καταλήξει να γίνω σκουπίδι, όπως με ήθελαν οι δεσμώτες μου. Ίσως γιατί επέφερα πολύ και κινδύνεψα ακόμα πιο πολύ, ο Νόμος μου έγινε δεύτερη φύση. Ή μάλλον, η Πρώτη Φύση. Η πραγματική. Έτσι ξεπερνούσα την πραγματικότητα, γιατί μέσα μου υπήρχε η πραγματική και όχι η φτιαχτή (και γι' αυτό αποκρουστική) πραγματικότητα των βασανιστών μου...

Ο κύριος Μίκης είμαστε βέβαιοι ότι ένοιωθε όλο αυτό το διάστημα ότι εργαζόμαστε πάνω στην παρουσίαση. “Οι κεραίες του” είναι πλέον πολύ ευαίσθητες. Γι’ αυτό το λόγο, υποθέτουμε, στις 28 Αυγούστου μας έστειλε το μήνυμά του. Τα κατάλληλα λόγια, την κατάλληλη στιγμή. Ασφάλισε την παρουσίαση με τον καλύτερο τρόπο. “Θέση – Αντίθεση = Σύνθεση, Αναγέννηση”. Ο Θεοδωράκης είναι από τους ανθρώπους που ξέρουν να στηρίζουν, να συμπαραστέκονται. Άλλωστε αυτό έκανε σε όλη την ζωή του. Ξέρει τι θα πει, τότε και πώς. Είναι μυημένος.

Την ημέρα που μας έστειλε το μήνυμα (28/8/2020 στις 4.00 το πρωί) είχαμε συνάντηση με τον υπουργό Ανάπτυξης τον κύριο Γεωργιάδη (στις 11.00 το πρωί). Ο τίτλος της έκθεσης «ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΑΓΟΡΑ» παρέπεμπε στο υπουργείο του. Ο υπουργός ακούγοντας το μήνυμα εντυπωσιάστηκε. Αμέσως έθεσε την εκδήλωση υπό την αιγίδα του.

1η Οκτωβρίου δίνεται η συνέντευξη τύπου στο αίθριο του Διοικητηρίου στην Θεσσαλονίκη. Η είδηση απλώθηκε παντού. Μεταφέραμε στο χώρο το “Άλογο” και δύο μεγάλους πίνακες της συλλογής. Η περιέργεια των δημοσιογράφων και η έκπληξή τους έκανε να ταξιδέψει η είδηση σε όλη την Ελλάδα.

Οι πρώτες επαφές με τους ιδιοκτήτες των καταστημάτων μας δίνουν δύναμη και ενέργεια. Η υποδοχή είναι ενθουσιώδης. Οι άνθρωποι είναι πρόθυμοι και έχουν ενδιαφέρον. Δεν τους καλούμε σε μια έκθεση ή σε μια συναυλία, αλλά η έκθεση και η συναυλία πάνε σ’ αυτούς, σε όλους, χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς. Ο Βαρλάμης μας έλεγε χαρακτηριστικά: “...Θέλω να βάλετε έργα παντού, στα κουρεία, στα κρεοπωλεία, στα κομμωτήρια, στους τσαγκάρηδες, στα μπακάλικα...”

Είμαστε βέβαιοι ότι και ο Βαρλάμης και ο Θεοδωράκης χαίρονται αυτήν την εξέλιξη περισσότερο απ’ τον καθένα μας. Γιατί και οι δύο αυτοί δημιουργοί αγωνίσθηκαν και θυσιάστηκαν για να πετύχουν ακριβώς αυτό, να κάνουν την τέχνη κτήμα κάθε ανθρώπου. Το έργο τους απευθύνεται στο ευρύ κοινό, χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς.

Στη συνέχεια και πάλι δουλειά και μελέτη. Είχαμε ένα μήνα που έπρεπε να ετοιμάσουμε τα έργα, τις κατασκευές, τα δρώμενα. Και δουλειά, όπως μας έμαθε ο δάσκαλός μας, σημαίνει πρακτική εργασία, αλλά και πνευματική. Πνευματική με την έννοια να δέχεσαι και να δίνεις καλοσύνη και αγάπη. Χωρίς αυτή την εργασία δεν μπορούσες να συνεργαστείς με τον Βαρλάμη. Και βέβαια η καλοσύνη αυτή δεν έχει σχέση με μια τυπική ευγένεια ή ένα “χλιαρό” ενδιαφέρον. Χαρακτηριζόταν από την ένταση της απόλυτης ταύτισης. Μας έμαθε να αντιστεκόμαστε στην φθορά των εξωτερικών επαφών, μας έμαθε την ταπείνωση για το μεγάλο σκοπό, την πειθαρχία και την υπακοή. Και όλα αυτά μέσα στην ένταση της δημιουργίας, σαν ένας στρόβιλος μέσα στον οποίο χάνονται τα προσωπικά όρια και οι δυνατότητες γίνονται ανεξήγητα πολλαπλάσιες, τόσο, που εκ των υστέρων δεν μπορείς με το μυαλό σου να εξηγήσεις τα αποτελέσματα.

Πέρα απ' τις εργασίες για την οργάνωση της έκθεσης όλο αυτό το διάστημα που μας απέμεινε μαζί με τον δήμαρχο της πόλης, την πρόεδρο του εμπορικού συλλόγου και το Μουσείο Βαρλάμπ στην Αυστρία, επικοινωνήσαμε το γεγονός που ετοιμάζαμε με προσωπικότητες από τον πολιτικό, τον επιχειρηματικό και τον πνευματικό χώρο. Ενημερώσαμε επίσης και τον Οικουμενικό Πατριάρχη μας την ΑθΠ κ.κ. Βαρθολομαίο, ο οποίος γνωρίζει και εκτιμά ιδιαίτερα το έργο του αείμνηστου Βαρλάμπ. Ο λόγος ήταν να δώσουμε τη διεθνή διάσταση του έργου που κάνουμε καθότι είμαστε βέβαιοι ότι ανοίγει νέες προοπτικές και δυνατότητες όχι μόνο για την Βέροια και την Ελλάδα.

Η κοινή αυτή παραγωγή του Βαρλάμπ και του Θεοδωράκη είναι ένα νέο είδος τέχνης που συνδυάζει όλες τις τέχνες μαζί, την μουσική, τη ζωγραφική, την γλυπτική, την ποίηση, τις εγκαταστάσεις αλλά και την αρχιτεκτονική. Με αυτό τον τρόπο, με τη συνεργασία δηλαδή περισσότερων αισθήσεων μπορεί το συνολικό έργο τέχνης πιο εύκολα να “αγκαλιάσει” τον απλό θεατή, αυτόν που χαρακτηριστικά ονομάζει ο Θεοδωράκης “λευκό χαρτί” και να τον βοηθήσει, ώστε μέσα από την εσωτερική αναζήτηση, να γίνει μέτοχος της Συμπαντικής Αρμονίας.

Για το Πειραματικό Εργαστήρι Βεργίνας

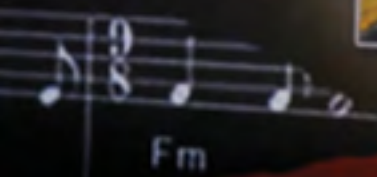
Αστέρης Νένος Παύλος Τροχόπουλος

Οι εικόνες που συνοδεύουν το κείμενο είναι από την φιλομορφική μεταφορά του συμφωνικού ποιήματος “Κατά Σαδδουκαίων” .

Πρόταση παρουσίασης της συλλογής για τον Μίκη Θεοδωράκη από τον Bernhard Bubestiger-Antoni του Artmuseum Waldviertel.

POLYTOPON WARI

LAMIS-THEODORAKIS

Ο “Πύργος για τον Μίκη Θεοδωράκη” από την συλλογή: “Ποιητική Αρχιτεκτονική” και η κατασκευή και τοποθέτησή του στο εμπορικό κέντρο της Βέροιας

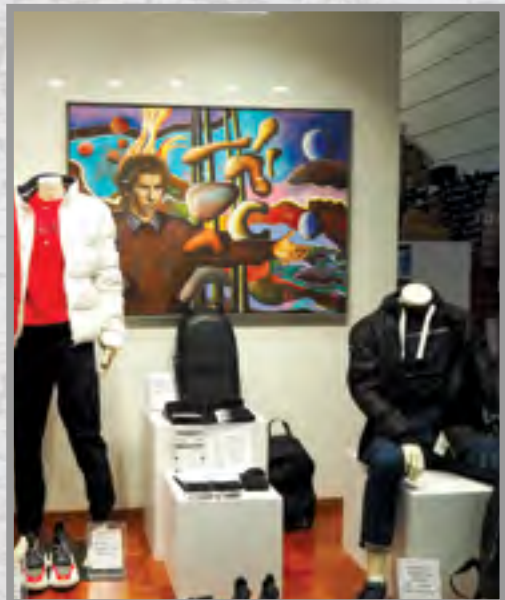

ΤΕΧΝΗ & ΑΓΟΡΑ

ΒΕΡΟΙΑ, Όμορφη Πόλη!

Οι συνεργάτες της εκδήλωσης

Η εκδήλωση πλαισιώνεται με μουσικοχορευτικές δράσεις από τα τμήματα της Κ.Ε.Π.Α. του Δήμου Βέροιας. Θα συμμετέχουν:

- Η Μεικτή Χορωδία και η Νεανική Χορωδία του Δημοτικού Ωδείου Βέροιας, με Μαέστρο την κ. Δήμητρα Ζησέκα (φωτ. αριστερά).
- Η Φιλαρμονική Ορχήστρα Δήμου Βέροιας, με Μαέστρο τον κ. Βαλάντη Κυριακίδη (φωτ. κέντρο).
- Το τμήμα χορού της Σχολής Χορού της ΚΕΠΑ Δήμου Βέροιας και συγκεκριμένα τμήμα χορευτών σύγχρονου χορού με την επιμέλεια της κ. Μαυρέττα Λενικάκη, Καλλιτεχνικής Δ/ντριας της Σχολής Χορού Κ.Ε.Π.Α. (φωτ. δεξιά).

Οι συνεργάτες της εκδήλωσης

Ο ξυλουργός Κώστας Γκάλαβος (1), ο τεχνίτης σιδηρουργός Παναγιώτης Κουρτσόγλου (2) από την εταιρεία των Αδελφών Μείμαριδη, ο Μάκης Πατόπουλος (3) και ο Σωκράτης Αρβανιτίδης (4) που επιμελήθηκαν τα τελάρα των καμβάδων για τα έργα και τα κείμενα.

Ο βαφέας Γιάννης Μαυρόπουλος (1), η διακοσμήτρια Νανά Μπίκα (2), ο σχεδιαστής του τρισδιάστατου χάρτη της αγοράς Νάσος Βλάχος (3), ο Βαγγέλης Οικονόμου (4) που επιμελήθηκε την ψηφιακή επεξεργασία και τις εκτυπώσεις και η Karin Antoni (5) που εκτύπωσε τον “Πύργο του Θεοδωράκη” από το IDEA Designcenter.

ΤΙΤΛΟΙ & ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΒΑΡΛΑΜΗ

Σελίδα	Τίτλος έργου	διαστάσεις cm
5	Οι δρόμοι του Αρχάγγελου I	100 X 130
6	Απεραντοσύνη	125 X 160
8	Το παιδί της Τρίπολης	145 X 160
10	Μυρτώ, mon amour	110 X 160
12-13	Με την Ελλάδα του Ελύτη	250 X 160
16	Γειά σου Μάκη! Γειά σου Μίκη!	170 X 160
18-19	Η Προέλευσή μου	220 X 160
23	Οι δρόμοι του Αρχάγγελου II	100 X 130
25	Αρμονία-Μελωδία	100 X 100
26-27	Ο Τόπος μου	315 X 160
29	Ο Έλληνας	140 X 130
31	Γιατί με κοιτάς;	130 X 130
33	Ένα Τραγούδι	220 X 160
34	Δράση	100 X 130
37	Σκοτεινά χρόνια	200 X 160
38-39	Αναμένοντας	195 X 100
52	Πύργος για τον Μίκη Θεοδωράκη από την συλλογή: "Ποιητική Αρχιτεκτονική"	110 X 160

Οι εικόνες στις σελίδες 21, 42, 44, 45 & 48 είναι στιγμιότυπα από την φιλομορφική μεταφορά του συμφωνικού ποιήματος των Κατσαρού-Θεοδωράκη "Κατά Σαδδουκαίων" από τον Βαρλάμη.

IMPRESSUM

ΤΕΧΝΗ & ΑΓΟΡΑ

Θεοδωράκης-Βαρλάμης

Έκθεση

υπό την αιγίδα

του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων &
του Υπουργείου Εσωτερικών (τ. Μακεδονίας και Θράκης)

Οργάνωση:

Δήμος Βέροιας - Εμπορικός Σύλλογος Βέροιας
με την υποστήριξη του Επιμελητηρίου Ημαθίας

Επιμέλεια & συντονισμός:

Πειραματικό Εργαστήρι Βεργίνας, Artmuseum Waldviertel

© πίνακες & εικόνες: Warlamis-Artmuseum Waldviertel

© κείμενα: των συγγραφέων

Φωτογράφιση έργων, Φιλμ, Video:

Karin Antoni, Artmuseum Waldviertel

Επιμέλεια ύλης:

Αστέρης Νένος - Πειραματικό Εργαστήρι Βεργίνας

Ψηφιακή επεξεργασία, επιμέλεια & εκτύπωση:

Ε. Οικονόμου - "Κλίμαξ"

Έκδοση: "Τεχν'ασματα"

ISBN 978-618-85112-0-0

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΙΔΗΡΟΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ

ΑΦΟΙ ΜΕΪΜΑΡΙΔΗ Ο.Ε.

ΕΜΠΟΡΙΑ ΣΙΔΗΡΟΥ - ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ - ΓΥΦΩΑΝΣΑΣ - ΧΡΩΜΑΤΩΝ
ΣΟΒΑΔΩΝ - ΙΝΟΚ ΠΑΝΤΟΣ ΤΥΠΟΥ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΕΡΓΑΣΙΑ
(ΣΤΡΑΝΤΖΑ - ΒΑΛΣΣΙ - ΚΥΛΙΝΔΡΟΣ - ΠΑΝΤΟΓΡΑΦΟΣ)

 MEIMARIADIS

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΒΑΡΛΑΜΗΣ

Ο Ευθύμιος (Μάκης) Βαρλάμης γεννήθηκε στην Βέροια το 1942 και απεβίωσε στις 27 Δεκεμβρίου του 2016 στην Αυστρία, όπου ζούσε και εργαζόταν για περισσότερο από 50 χρόνια. Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Εφαρμ. Τεχνών της Βιέννης, όπου και δίδαξε Αρχιτεκτονική από το 1974 ως το 1981. Από το 1992 διύθυνε το Διεθνές Κέντρο Σχεδιασμού I.DE.A. και το 2009 το Artmuseum Waldviertel που ίδρυσε στο Schrems της Κάτω Αυστρίας.

Ως ζωγράφος, ο Βαρλάμης, είναι γνωστός για τις μεγάλες θεματικές συλλογές του: Ο Μέγας Αλέξανδρος, Το Άγιον Όρος, Μάνα Ολυμπιάδα, Απόστολος Παύλος, Ο Χριστός Σήμερα κ.α.

Ανάμεσα σε αυτές τις μεγάλες συλλογές, δημιούργησε το 2012 και τον κύκλο έργων «Άξιον Εστί» αφιερωμένο στον Μίκη Θεοδωράκη. Τους συνέδεε μια δυνατή πνευματική φιλία.

Ο Βαρλάμης ενδιαφέρθηκε περισσότερο για το κλασικό έργο του Θεοδωράκη και σε συνεργασία μαζί του δημιούργησε ένα νέο είδος τέχνης που

συνδυάζει τη μουσική με την εικόνα και αποδίδεται με τον επιστημονικό όρο «Συναίσθηση». Αποκορύφωμα της συνεργασίας αυτής ήταν η εικονοποίηση του συμφωνικού ποιήματος του Θεοδωράκη «Κατά Σαδδουκαίων» και η ανέκδοτη μελέτη «Αρχάγγελοι του Σύμπαντος».

Η μεγάλη εικαστική συλλογή του Βαρλάμη για τον Θεοδωράκη παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα, στις Θερμοπύλες το 2012 και η προβολή της ταινίας «Κατά Σαδδουκαίων» στο Ίδρυμα Κακογιάννη το 2013.

Η πρόταση του Βαρλάμη να παρουσιασθεί το πολύμορφο αυτό έργο της συνεργασίας του με τον Θεοδωράκη μέσα στην αγορά της πόλης αντιπροσωπεύει με τον καλύτερο τρόπο τον χαρακτήρα των δύο αυτών Ελλήνων καλλιτεχνών, που πάντα ήθελαν το έργο τους να είναι κοντά στους απλούς ανθρώπους και παράλληλα ανοίγει καινούργιες κατευθύνσεις στην Πολιτισμική Τέχνη.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΑΥΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΚΕ & ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ ΑΠΟ
ΤΟ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΒΕΡΓΙΝΑΣ & ΕΚΔΟΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΤΕΧΝ'ΑΣΜΑΤΑ" ΤΟΝ ΝΟΕΜΒΡΙΟ
ΤΟΥ 2020 ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ «ΤΕΧΝΗ & ΑΓΟΡΑ,
ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ-ΒΑΡΛΑΜΗΣ» ΣΤΗ ΒΕΡΟΙΑ.
ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΑΡΙΩΝ (ΧΑΤΖΗΖΑΦΕΙΡΙΟΥ
Β. - ΚΟΧΡΗΣ Φ. Α.Ε.) ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΒΕΛΒΕΤ 150 ΓΡ. ΚΑΙ 300
ΓΡ. ΓΙΑ ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ. Η ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ ΕΓΙΝΕ ΑΠΟ ΤΗΝ
"TETTRI'S ΑΕ - ΙΩΑΚ. ΤΡΙΚΑΛΙΑΡΗΣ".

ΤΕΧΝΗ & ΑΓΟΡΑ

ΤΕΧΝ'ΑΣΜΑΤΑ
Warlamis Collections

ISBN 978-618-85112-0-0